

Sprawozdanie z egzaminu maturalnego 2018

Wiedza o społeczeństwie

Jaworzno, wrzesień 2018

Opracowanie

dr hab. Piotr Załęski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Maciej Młynarczyk (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Joanna Dobkowska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Marka Edelmana 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: sekretariat@cke.gov.pl
www.cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99, 32 616 28 14
e-mail: oke@oke.jaworzno.pl
www.oke.jaworzno.pl

Spis treści

POZIOM ROZSZERZONY	4
1. OPIS ARKUSZA	4
2. DANE DOTYCZĄCE POPULACJI ZDAJĄCYCH.....	4
3. PRZEBIEG EGZAMINU	5
4. PODSTAWOWE DANE STATYSTYCZNE	6
WYNIKI ZDAJĄCYCH	6
POZIOM WYKONANIA ZADAŃ	7
KOMENTARZ DO WYNIKÓW KRAJOWYCH	19
1. ANALIZA JAKOŚCIOWA ZADAŃ	19
2. PROBLEM „POD LUPĄ” – ZADANIA WYPOSAŻONE W MAPE	29
3. WNIOSKI I REKOMENDACJE	31

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie składał się z 30 zadań, spośród których 7 zadań zawierało dwie części, zaś 1 zadanie – trzy części. Łącznie w arkuszu znalazło się zatem 39 poleceń. 12 poleceń było sformułowanych do zadań (lub ich części) zamkniętych (wyboru wielokrotnego, prawda/fałsz, na dobieranie). Każde z zadań sprawdzało umiejętności w obszarze wymagań ogólnych: wykorzystanie i tworzenie informacji. Cztery zadania (lub ich części) weryfikowały wyłącznie ten obszar, dwa obszary – 31 zadań (lub ich części), trzy obszary – 3 zadania (lub ich części) i cztery obszary każde z wypracowań. W związku z powyższym wybrano do każdego zadania jedno wymaganie ogólne realizowane w największym stopniu. Wykorzystanie i tworzenie informacji (I) to wymaganie, które spełniają we wskazanym stopniu zadania: 1.1., 5., 6.1., 7.1., 9.2., 15., 16.2., 16.3., 21., 29.1. i 30. (łącznie 22 punkty); Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów (II) – zadania: 1.2., 2., 3. i 4. (łącznie 4 punkty); Współdziałanie w sprawach publicznych (III) – zadanie 20. (łącznie 2 punkty); Znajomość zasad i procedur demokracji (IV) – zadania: 9.1., 10., 11.1., 12., 16.1. i 22.2. (łącznie 7 punktów); Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej (V) – zadania: 6.2., 11.2., 13., 14., 17., 18. i 19. (łącznie 11 punktów); Rozumienie zasad gospodarki rynkowej (VI – III etap) – zadania: 7.2. i 8. (łącznie 2 punkty); Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony (VI – IV etap, zakres podstawowy) – zadania 22.1. i 23. (łącznie 2 punkty); Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie (VI – IV etap, zakres rozszerzony) – zadania: 24., 25., 26., 27., 28. i 29.2. (łącznie 10 punktów). Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać maksymalnie 60 punktów, w tym: 12 za zadania zamknięte, 36 za zadania otwarte (krótkiej odpowiedzi i z luką) oraz 12 za wypracowanie. Podczas rozwiązywania zadań można było korzystać z kalkulatora prostego.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym w województwie śląskim*

Liczba zdających		1868
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	1591
	z techników	277
	ze szkół na wsi	31
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	77
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	630
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	1130
	ze szkół publicznych	1619
	ze szkół niepublicznych	249
	kobiety	1058
	mężczyźni	810

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono jednego ucznia – laureata/finalistę Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych w województwie śląskim

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	8
	słabowidzący	7
	niewidomi	1
	słabosłyszący	9
	nieśłyszący	0
	ogółem	25

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu w województwie śląskim

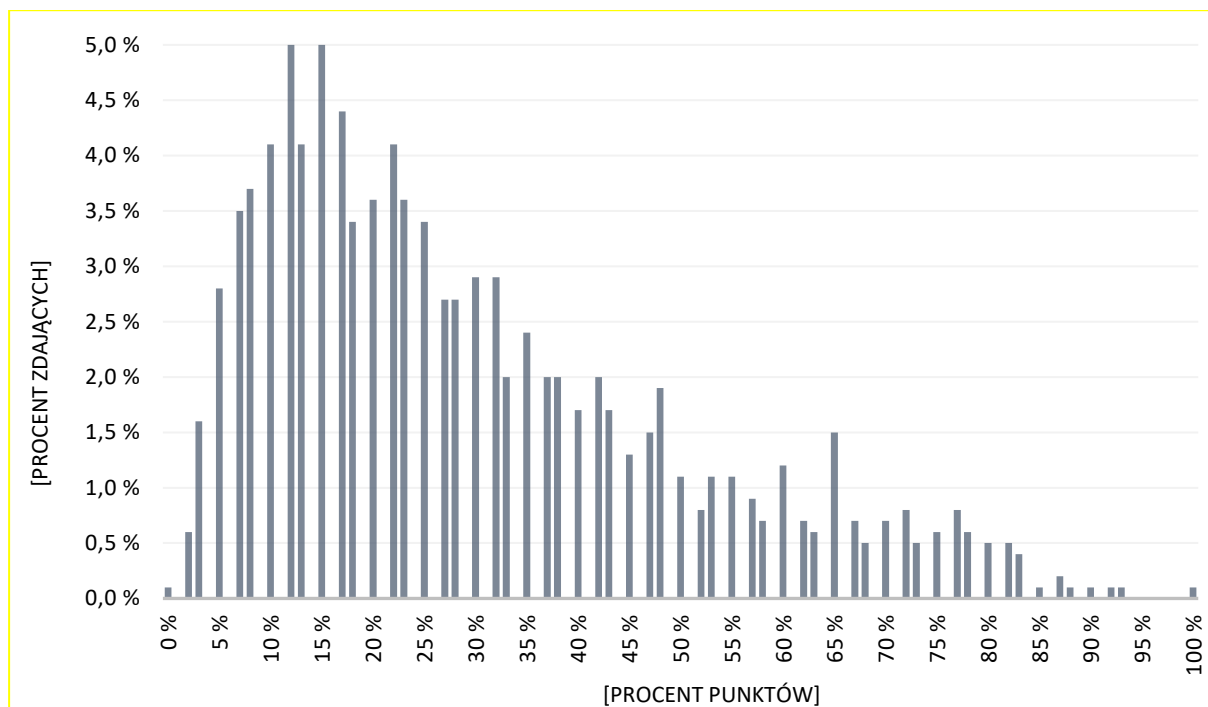
Termin egzaminu			11 maja 2018
Czas trwania egzaminu			180 minut
Liczba szkół			345
Liczba zespołów egzaminatorów			5
Liczba egzaminatorów			79
Liczba obserwatorów ¹ (§ 8 ust. 1)			5
Liczba unieważnień ²	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1.	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ² (art. 44zzz)			19
Liczba prac, w których nie podjęto rozwiązania zadań			0

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r., poz. 2223).

² Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, ze zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających w województwie śląskim

Tabela 4. Wyniki zdających w województwie śląskim – parametry statystyczne*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	1868	0	100	25	12 i 15	30	20
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	1591	0	100	27	15	32	21
z techników	277	2	82	15	12	18	12

* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań w kraju i województwie śląskim

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
1.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 2) podaje przykłady norm i instytucji społecznych; charakteryzuje ich funkcje w życiu społecznym. (III etap) 2. Życie społeczne. Zdający: 4) rozpoznaje role społeczne, w których występuje, oraz związane z nimi oczekiwania.	41	46
1.2.		2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 2) opisuje przejawy kontroli społecznej w życiu codziennym. (III etap) 2. Życie społeczne. Zdający: 2) wyjaśnia na przykładach znaczenie podstawowych norm współżycia między ludźmi, w tym wzajemności, odpowiedzialności i zaufania.	58	62
2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	3. Grupa społeczna. Zdający: 2) omawia na przykładach różne rodzaje grup i wyjaśnia funkcjonowanie wskazanej grupy; 4) opisuje swoiste cechy współczesnej rodziny jako grupy społecznej; porównuje i ilustruje przykładami różne modele rodziny. (III etap) 2. Życie społeczne. Zdający: 1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieśniczą jako małe grupy.	47	50
3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 2) podaje przykłady norm i instytucji społecznych; charakteryzuje ich funkcje w życiu społecznym. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych.	30	31
4.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	4. Struktura społeczna. Zdający: 5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce (w tym sytuację młodych ludzi); rozważa możliwości ich rozwiązania. (III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający: 2) charakteryzuje prasę, telewizję, radio, Internet jako środki masowej komunikacji i omawia wybrany tytuł, stację czy portal ze względu na specyfikę przekazu i odbiorców. (II etap) 7. Problemy ludzkości. Zdający: 3) wymienia pożytki i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych.	72	76
5.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne i grupy imigrantów żyjące w Polsce (liczebność, historia, kultura, religia itp.); wymienia prawa, które im przysługują. (III etap) 8. Naród i mniejszości narodowe. Zdający: 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie	41	44

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
		w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację).		
6.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	4. Struktura społeczna. Zdający: 5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce (w tym sytuację młodych ludzi); rozważa możliwości ich rozwiązania. (III etap) 30. Wybór szkoły i zawodu. Zdający: 4) wskazuje główne przyczyny bezrobocia w swojej miejscowości, regionie i Polsce; ocenia jego skutki.	10	11
6.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	(II etap) 3. Ojczyzna. Zdający: 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski.	61	67
7.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej. 16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Zdający: 2) charakteryzuje kulturę polityczną współczesnej Polski (normy, formy komunikacji, poziom partycypacji, natężenie konfliktów).	27	33
7.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej. (IV etap z.p.) 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Zdający: 6) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów. (III etap) 28. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych.	18	22
8.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	(III etap) 25. Gospodarka rynkowa. Zdający: 4) wyjaśnia działanie prawa podaży i popytu oraz ceny jako regulatora rynku; analizuje rynek wybranego produktu i wybranej usługi.	32	33
9.1.		18. Instytucja państwa. Zdający: 3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).	18	18
9.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 1) przedstawia filozoficzny rodowód koncepcji społeczeństwa obywatelskiego (John Locke, Georg Hegel, Alexis de Tocqueville). 18. Instytucja państwa. Zdający: 3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).	51	53

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
10.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji. 20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 2) zarysowuje główne funkcje izby wyższej i niższej parlamentów w wybranych państwach (w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech); podaje przykłady państw z parlamentem jednoizbowym. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów).	31	33
11.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.	44	44
11.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej; 5) przedstawia procedurę tworzenia prawa przez parlament. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie i przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz Rzeczypospolitej Polskiej. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający:	17	20

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
		1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne. (III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający: 1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw.		
12.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce. 23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne zasady ustroju państwa. (III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający: 2) omawia najważniejsze zasady ustroju Polski (suwerenność narodu, podział władzy, zasady prawa, pluralizm).	39	45
13.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	11. Obywatel i obywatelstwo. Zdający: 1) przedstawia procedury nabywania i zrzekania się polskiego obywatelstwa. (IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający: 1) wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne. (III etap) 8. Naród i mniejszości narodowe. Zdający: 4) wyjaśnia, co to jest Polonia i w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.	26	27
14.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) rozpoznaje urzędy należące do administracji rządowej; określa kompetencje i procedurę powoływania wojewody. 27. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego. Zdający: 1) omawia kompetencje Najwyższej Izby Kontroli i ocenia jej znaczenie dla funkcjonowania instytucji publicznych. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.	19	22
15.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej. (III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający: 4) uzasadnia, posługując się przykładami, znaczenie opinii publicznej we współczesnym świecie; odczytuje i interpretuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej.	25	25
16.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji.	38	40

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
16.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	(IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający: 3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 3) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu.	63	63
16.3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	3) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu.	58	62
17.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 4) omawia postanowienia dotyczące rodzajów stanów nadzwyczajnych i warunków ich wprowadzania.	23	25
18.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 2) przedstawia zadania i kompetencje samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego; 3) wyjaśnia, jakie są źródła dochodów samorządów (dochody własne, dotacje, subwencje) i jak jest uchwalany budżet gminy. 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) opisuje źródła prawa w Polsce oraz hierarchię aktów prawnych. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.	41	42
19.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów. 32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe; 2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna); 4) analizuje małżeństwo jako instytucję prawną (warunki zawarcia, prawa i obowiązki małżonków, wspólnota majątkowa, rozwód, separacja, małżeństwo a konkubinaty). (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne; 4) wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy.	22	25

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
20.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe; 3) opisuje podstawowe zasady postępowania cywilnego (rozpoznawczego: procesowego oraz nieprocesowego i egzekucyjnego) oraz sposoby zaskarżania orzeczeń. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 3) pisze fikcyjny pozew w sprawie cywilnej, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i odwołanie od decyzji administracyjnej (według wzorów). (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne; 8) pisze pozew w wybranej sprawie cywilnej i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (według wzoru). (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują.	27	28
21.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe; 2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna).	34	39
22.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający: 3) charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy oraz Unii Europejskiej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane; 3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.	18	17
22.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. (IV etap z.p.)	37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce.	34	36

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
	VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznanostwo prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania; 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne.		
23.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne. (III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający: 3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej omawia podstawowe prawa i wolności w niej zawarte. (III etap) 19. Relacje Polski z innymi państwami. Zdający: 4) wyjaśnia, czym się zajmują ambasady i konsulatory.	73	76
24.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający: 4) omawia na przykładach przyczyny i sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami. 42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie i na świecie po upadku komunizmu.	11	12
25.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy; wymienia najważniejsze operacje wojskowe Sojuszu. 43. Integracja europejska. Zdający: 7) przedstawia cele, genezę i zasady działania Rady Europy; ocenia jej rolę we współczesnej Europie. (III etap) 19. Relacje Polski z innymi państwami. Zdający: 2) charakteryzuje politykę obronną Polski; członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych.	25	25
26.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Zdający: 1) omawia genezę i przebieg integracji europejskiej (cele, główne dokumenty i instytucje, politycy, fazy integracji); 3) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament	13	13

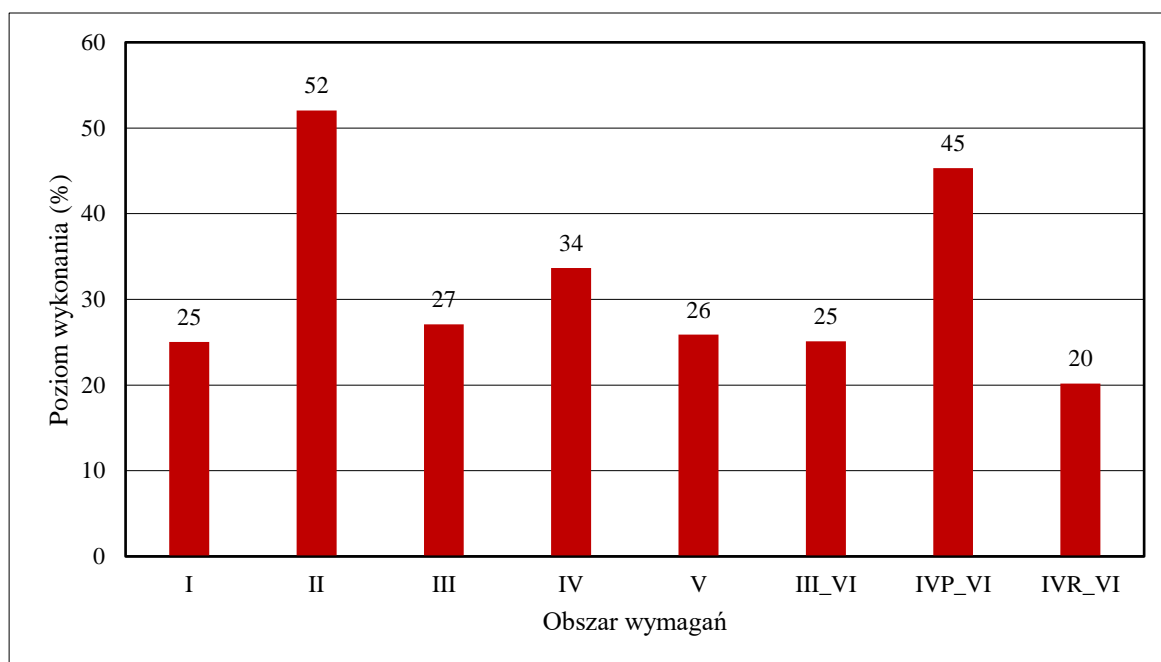
Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
		Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny); 4) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne, oraz wymienia najważniejsze postanowienia traktatów obowiązujących w Unii Europejskiej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 2) wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska).		
27.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna). (III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający: 1) wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe.	21	22
28.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający: 5) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Afryki, Azji, Ameryki Południowej i Środkowej. 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie. 36. Prawa człowieka. Zdający: 4) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, dlaczego dochodzi do łamania praw człowieka na wielką skalę przez reżimy autorytarne. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.	24	25
29.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	14. Środki masowego przekazu. Zdający: 7) krytycznie analizuje przekazy medialne, oceniając ich wiarygodność i bezstronność oraz odróżniając informacje od komentarzy. (III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający: 3) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy; krytycznie analizuje przekaz reklamowy.	60	66

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
29.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	41. Globalizacja współczesnego świata. Zdający: 2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych. 42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 5) wymienia regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy, ocenia ich znaczenie dla danego regionu i świata. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.	40	43
30.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 4) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa oraz na poziomie globalnym; w miarę możliwości uczestniczy w wybranym działaniu. 13. Opinia publiczna. Zdający: 1) wyjaśnia, jak kształtuje się opinia publiczna i jakie są sposoby jej wyrażania; 2) wskazuje przykłady wpływu opinii publicznej na decyzje polityczne. 15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 6) wyjaśnia, czym jest referendum; rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demokracji bezpośredniej. 28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych; opisuje instytucję referendum lokalnego. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 5) porównuje demokrację bezpośrednią z przedstawicielską oraz większością z konstytucyjną (liberalną).	12	12
30.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	17. Systemy partyjne. Zdający: 1) charakteryzuje system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny;		

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
	V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	5) wyjaśnia znaczenie progu wyborczego dla reprezentatywności wyborów i tworzenia rządzącej koalicji. 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji; 3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów); 2) charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa. 23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne zasady ustroju państwa. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej. 26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) przedstawia konstytucyjne procedury powoływania i odwoływania rządu, zmiany rządu i zmiany ministrów. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 5) porównuje demokrację bezpośrednią z przedstawicielską oraz większością z konstytucyjną (liberalną). (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający: 3) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji.		
30.3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. (IV etap z.p.)	36. Prawa człowieka. Zdający: 1) przedstawia ideę oraz historyczny rodowód praw człowieka; 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa. 38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający:		

Nr zad.	Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
	VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	<p>1) opisuje system ochrony praw człowieka funkcjonujący na mocy Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych;</p> <p>2) ocenia znaczenie Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze dla systemu ochrony praw człowieka na świecie;</p> <p>6) pisze według wzoru skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu lub Komitetu Praw Człowieka w Genewie.</p> <p>40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający:</p> <p>8) przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka (w tym działania laureatów Pokojowej Nagrody Nobla).</p> <p>42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający:</p> <p>2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna);</p> <p>3) charakteryzuje krótko działanie następujących organizacji: WHO (Światowa Organizacja Zdrowia), ILO (Międzynarodowa Organizacja Pracy), FAO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa), IMF (Międzynarodowy Fundusz Walutowy), IBRD (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju), WTO (Światowa Organizacja Handlu), OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju), UNESCO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury), UNIDO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Rozwoju Przemysłowego), IAEA (Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej), UNICEF (Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci), UNHCR (Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców).</p> <p>(IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający:</p> <p>1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;</p> <p>3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka.</p> <p>(III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający:</p> <p>6) wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji.</p>		

Wykres 2. Poziom wykonania zadań w obszarach wymagań ogólnych (według zadań spełniających dane wymaganie w największym stopniu) w kraju

Komentarz do wyników krajowych

1. Analiza jakościowa zadań

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od wymagania ogólnego, którego opanowanie w głównym stopniu sprawdzało dane zadanie. Najsłabsze rezultaty miały zadania (lub części zadań) sprawdzające wiedzę i umiejętności z zakresu VI wymagania ogólnego na IV etapie edukacyjnym w zakresie rozszerzonym (Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie; poziom wykonania – 20%, a w latach ubiegłych kolejno: 14, 17 i 26%). Wzrosły z kolei rezultaty rozwiązywalności zadań (lub części zadań) z zakresu VI wymagania ogólnego na III etapie edukacyjnym (Rozumienie zasad gospodarki rynkowej; poziom wykonania – 25%, natomiast w latach ubiegłych kolejno: 19, 10 i 14%), a zatem po raz pierwszy zbliżyły się one do średniego poziomu rozwiązywalności całego arkusza. Wzrosły także wyniki zadań z zakresu VI wymagania ogólnego na IV etapie edukacyjnym w zakresie podstawowym (Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony; poziom wykonania – 45%, natomiast w latach ubiegłych kolejno: 56, 49 i 24%). Do rezultatów z 2015 i 2016 roku zbliżył się również poziom wykonania zadań z zakresu I wymagania ogólnego (Wykorzystanie i tworzenie informacji; poziom wykonania – 25%, w latach ubiegłych kolejno: 25, 27 i 19%). Jednak w przypadku tego wymagania zasadne jest dokonanie rozróżnienia między zadaniem sprawdzającym umiejętność tworzenia informacji (wypracowanie; poziom wykonania – 12%, w poprzednich latach kolejno: 18, 17 i 10%) i zadaniami wymagającymi nade wszystko korzystania z informacji (średni poziom wykonania – podobnie jak w latach ubiegłych – był wyższy niż średni rezultat całego arkusza i wyniósł 41%). Zatem wypracowanie, wymagające także rzeczowej wiedzy z zakresu przedmiotu, należy zaliczyć do zadań bardzo trudnych, a średni wynik pozostałych zadań sytuuje większość z nich pośród zadań łatwiejszych. Zbliżoną średnią do całości arkusza – oraz podobną jak w latach poprzednich – osiągnęły zadania sprawdzające wymagania ogólne III (Współdziałanie w sprawach publicznych; poziom wykonania – 27%), IV (Znajomość zasad i procedur demokracji; poziom wykonania – 34%) i V (Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej; poziom wykonania – 26%). Znacznie lepszy od średniej arkusza poziom wykonania – podobnie jak w dwóch poprzednich latach – osiągnięto w zadaniach sprawdzających umiejętności typowe dla II wymagania ogólnego (Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów; poziom wykonania – 52%).

Dwa zadania okazały się łatwe dla zdających – zadanie 4. wymagało wyjaśnienia problemu społecznego ukazanego na rysunku (wykonało je poprawnie 72% zdających), a w zadaniu 23. należało wybrać, do którego przepisu *Konstytucji RP* nawiązuje wskazany w materiale źródłowym przepis ustawy (poziom wykonania – 73%). W zbiorze zadań średniotrudnych znalazły się zamknięte zadania z zakresu problematyki socjologicznej – 1.2. (rozpoznanie konformizmu; poziom wykonania – 58%) i 29.1. (odróżnianie faktów od opinii; poziom wykonania – 60%) oraz zadania z zakresu problematyki politycznej: jedno zamknięte dotyczące podziału administracyjnego Polski (zadanie 6.2.; poziom wykonania – 61%) i kolejne, polegające na wskazaniu różnic w koncepcjach genezy państwa na podstawie tekstu (zadanie 9.2.; poziom wykonania – 51%). Tę kategorię zamykają zadania z problematyki prawa konstytucyjnego, polegające na analizie przypadków z wykorzystaniem podanych w materiale źródłowym przepisów prawnych dotyczących biernego i czynnego prawa wyborczego (zadanie 16.2. i 16.3.; poziom wykonania – odpowiednio 63 i 58%).

Najtrudniejsze w arkuszu okazało się zadanie 6.1. (poziom wykonania – 10%), w którym należało wyciągnąć wniosek co do zależności między wskaźnikami przedstawionymi na mapach i uzasadnić go. Wynik tego zadania zwraca uwagę, jako że – inaczej niż w poprzednich latach – wśród bardzo trudnych znalazło się zadanie z zakresu problematyki socjologicznej, wymagające nade wszystko korzystania z informacji. Kolejne co do stopnia trudności były zadania z zakresu problematyki międzynarodowej (dawny blok Polska, Europa, Świat): dotyczące zmian granic w Europie na przełomie XX i XXI wieku (zadanie 24.; poziom wykonania – 11%) oraz – jak zwykle – instytucji Unii Europejskiej (zadanie 26.; poziom wykonania – 13%). Bardzo trudne dla zdających okazało się jedno z zadań z tematyki gospodarczej (zadanie 7.2.; poziom wykonania – 18%), w którym mieli oni – z odniesieniem do obowiązujących unormowań – rozstrzygnąć, czy w Polsce obowiązuje progresywny podatek dochodowy, oraz z tematyki prawniczej (zadanie 22.1.; poziom wykonania – 18%), w którym należało

rozpoznać *Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* oraz wybrać właściwe dla niej określenia. W tej kategorii zadań znalazły się także trzy zadania z zakresu tematyki politycznej (dawny blok Polityka): 9.1. (rozpoznanie jednej z teorii genezy państwa; poziom wykonania – 18%), 11.2. (porównanie polskich rozwiązań ustrojowych z przedstawionymi w materiale rozwiązaniami francuskimi; poziom wykonania – 17%) i 14. (uzasadnienie, że przytoczone w materiale przepisy prawne dotyczące NIK-u nie są obowiązujące; poziom wykonania – 19%). Zadania bardzo trudne dla zdających uzupełnia wypracowanie (zadanie 30.; poziom wykonania – 12%).

Najłatwiejsze okazały się zadania z problematyki socjologicznej (10 zadań za 10 punktów), których średni poziom wykonania wyniósł 41%, choć rozpiętość wyników była większa niż w latach poprzednich i wyniosła 10–72%. Lepsze niż w maturach z lat 2015–2017 były wyniki zadań z zakresu tematyki politycznej (13 zadań za 17 punktów) – średni poziom ich wykonania wyniósł 34%, a wyniki mieściły się w przedziale 17–63%. Średni rezultat zadań z zakresu tematyki prawnej (7 zadań za 9 punktów) był tożsamy z tym w latach ubiegłych (33%), a rozpiętość rezultatów wyniosła 14–73%. Jak już wskazano, najtrudniejsza do tej pory problematyka gospodarcza (2 zadania za 2 punkty) sprawiła zdającym mniej problemów niż zwykle – średni poziom wykonania zadań wyniósł 25% (18 i 32%). Najtrudniejsza okazała się problematyka międzynarodowa (6 zadań za 10 punktów), w której średni poziom wykonania zadań wyniósł 20%, a wyniki mieściły się w przedziale 11–40%.

Zwraca uwagę brak korelacji między poziomem wykonania zadań a etapem (III–IV) i zakresem edukacyjnym (zakres podstawowy i rozszerzony IV etapu), do którego w największym stopniu zadania nawiązywały. I tak, niezadowalający poziom wykonania dotyczy jednego z zadań z tematyki gospodarczej (7.2.), mieszczącej się w zagadnieniach III etapu edukacyjnego, oraz zadania 22.1., w którym charakterystyczne fragmenty *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* nie pozwoliły 82% zdających rozpoznać tego dokumentu (wiedza i umiejętności z IV etapu edukacyjnego w zakresie podstawowym). Słabe są także wyniki dużej liczby zadań sprawdzających konkretną wiedzę dotyczącą materiału typowego dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym. Za przykład niech posłużą tu poziomy wykonania wspomnianych już zadań: 9.1., 14., 24. i 26. Zadawałający był tylko poziom wykonania zadań odpowiadających nade wszystko wymaganiom II etapu edukacyjnego – dwa takie zadania (4. i 6.2.) znalazły się wśród czterech najłatwiejszych zadań w arkuszu.

Warte przytoczenia są odpowiedzi maturzystów do zadania 7.2. Wskazują one na braki w podstawowej wiedzy dotyczącej podatku dochodowego w Polsce, a więc tematyki nie tylko obecnej w przedmiocie na każdym poziomie edukacyjnym, ale także niezwykle istotnej w życiu codziennym. Niektórzy zdający byli przekonani, że w naszym kraju obowiązuje podatek liniowy lub przytaczali w swej odpowiedzi stawki podatku VAT. Bywało także, że zdający nie rozumieli polecenia i porównywali (na ogół błędnie) stawki podatku dla osób, których dotyczyło polecenie, i osób prowadzących działalność gospodarczą.

Przykład 1.

Rozstrzygnięcie –	~~NIE~~ TAK TAK	mało papier
Uzasadnienie –	Ponieważ osoby fizyczne ~~nie~~ mają pobierany podatek od swoje wypłaty / dochodów Działalność gospodarczą prowadzi w Polsce własne firmy i przez to osoby fizyczne bez gospodarstwa działalności ~~nie~~ by płaciły taki samo jak i co ja Im więcej zarabiać, tym swój podatek wynosi więcej w zależności od kwoty unormowanej. Są to różne procenty podatkowe (5%, 8%)	
	Strona 6 z 26	MWO_IR

Przykład 2.

Rozstrzygnięcie – Nie.....
Uzasadnienie – większość respondentów uważa, że osoby, które dużo zarabiają powinny płacić wyższy procent podatku od swoich dochodów niż ci, którzy zarabiają mniej, natomiast uważają, że osoby, które dużo zarabiają nie powinny płacić większego procentu podatku od dochodów.

Przykład 3.

Rozstrzygnięcie – Tak.....
Uzasadnienie – W Polsce osoby, które nie prowadzą działalności gospodarczej, nie mają podatku niżeli osoby zarabiające więcej. Przy rozliczeniu PIT mogą one uzyskać zwrot świadczeń.

Niski poziom rozwiązania zadania 11.2. wynikał z kilku przyczyn. Odpowiedzi części zdających wskazują na niski poziom ich wiedzy dotyczącej rozwiązań ustrojowych i systemu konstytucyjnego Polski (punkty B., C. i E. z przykładu 4. oraz punkt E. z przykładu 6.). Część odpowiedzi świadczy z kolei o nieumiejętności czytania ze zrozumieniem przytoczonych przepisów prawnych lub porównywania (punkty B., C. i E. z przykładu 5. oraz punkt A. z przykładu 6.).

Przykład 4.

A.	Wybory parlamentarne	wybory do senatu są bezpośrednie
B.	Skład Rady Ministrów	w skład Rady Ministrów nie wchodzi ani Sejm ani Senat
C.	Realizacja funkcji kontrolnej przez parlament	Parlament nie zajmuje się kontrolą działalności rządu, nie ocenia również polityki rządu
D.	Inicjatywa ustawodawcza	inicjatywę ustawodawczą ma również Prezydent i około 100.000 obywateli
E.	Przebieg prac legislacyjnych w parlamencie	ustawę uchwała prezydent, a projekty są rozpatrywane przez Sejm i Senat, a nie przez Komisję Sejmową

Przykład 5.

A.	Wybory parlamentarne	- Senat wybierany jest w wyborach bezpośrednich
B.	Skład Rady Ministrów	- Prezes Rady Ministrów, ministrowie resortów, ministrowie bez teki
C.	Realizacja funkcji kontrolnej przez parlament	- interpelacje poselskie, zapytania informacji bieżące
D.	Inicjatywa ustawodawcza	- przysługują Radzie Ministrów, Prezydentowi, ^{RP} Sejmowi, Senatowi, 100 000 tys. obywateli mających prawo ~~wprowadzenia~~ ^{wprowadzenia} ubiegania się do Sejmu RP i do komisji sejmowej i senackiej
E.	Przebieg prac legislacyjnych w parlamencie	- projekty, rozpatrywane przez komisję sejmową, Sejm, ~~poprawki~~ ^{poprawki} wnosi Senat, jeśli uważa to za stosowne ~~Konstytucja~~ ^{jest} jest skutkiem dla Sejmu ~~Ministerstwa~~ ^{Ministerstwa} Sejmu

Przykład 6.

A.	Wybory parlamentarne	• wybory parlamentarne ~~bezpośrednio~~ pośrednio delegują na wybory skład Senatu oraz Sejmu
B.	Skład Rady Ministrów	• działalność Rady Ministrów kieruje Prezes Rady Ministrów
C.	Realizacja funkcji kontrolnej przez parlament	• działalność Rządu kontroli Sejm RP poprzez wotum zaufania
D.	Inicjatywa ustawodawcza	• inicjatywa ustawodawcza przysługują Senatowi, 15 posłom, Komisji Sejmowej, Radzie Ministrów, Prezydentowi RP oraz grupie 100 tys. obywateli
E.	Przebieg prac legislacyjnych w parlamencie	• rządowe projekty rozpatrywane są przez Marszałka Sejmu

Podobne do powyższych wnioski można wyciągnąć z odpowiedzi do zadania 14. Część odpowiedzi zdających ograniczała się do przepisania wybranych przepisów (uzupełnionych o zaprzeczenie), przy czym często czynili oni to niepoprawnie.

Przykład 7.

- Najwyższa Rada Kontroli nie podlega nadziorowi z Ministerstwa i nie z Rządu i Prezesa Rady Ministrów.
- Prezes Rady Ministrów nie sprawuje nadzoru nad Najwyższą Radą Kontroli.
- Do zakresu działania Najwyższej Rady Kontroli ^{nie} należy kontrola działalności organów administracji.

Przykład 8.

- Prezes Rady Ministrów nie sprawuje nadzoru nad Najwyższą Radą Kontroli, a Prezes.
- Najwyższa Rada Kontroli przeprowadza kontrole składowe przez Prezesa Prezydenta oraz Prezesa Rady Ministrów.

Przykład 9.

- Jak ustalał w tym czasie pod pretekstem prawnym, że przepisy te dotyczą ustawy z dnia 24 marca 1976, nie jest one już obowiązujące.
- Prezes Najwyższej Rady Kontroli jest wybierany na okres pięcioletni przez Sejm, nie przez Prezesa Rady Ministrów.

Istotnym elementem arkusza maturalnego z wiedzy o społeczeństwie jest zadanie rozszerzonej odpowiedzi – wypracowanie. Podobnie jak w latach ubiegłych zadanie to okazało się dla zdających bardzo trudne. Maturzyści mieli do wyboru trzy tematy, różniące się od siebie konstrukcją i odnoszące się do różnych wymagań podstawy programowej. Temat 2. był wyposażony w materiał źródłowy (tabelę). Większość maturzystów nie otrzymała punktów za wykonanie tego zadania, przy czym wynikało to albo z jego niepodjęcia, albo z niezrozumienia tematu (jak w przykładzie 10. – realizacji tematu 3., gdzie zdający poprawnie nie napisał nic o systemie ochrony praw człowieka ONZ), albo z niewystarczającej wiedzy i umiejętności do osiągnięcia I poziomu wartości merytorycznej (jak w przykładzie 11. – realizacji tematu 2., gdzie zdający – popełniając wiele błędów rzeczowych – nie dokonał choćby częściowego porównania ustrojów w trzech aspektach). Spośród realizacji wypracowań, za które zdający otrzymywali punkty, przeważały prace kwalifikowane na I poziom wartości merytorycznej (jak w przykładzie 12. – realizacji tematu 1., w której pierwszy aspekt został scharakteryzowany w pełni, dwa kolejne – częściowo, a wynik został podniesiony do 7 punktów ze

względem na realizację pozostałych kryteriów oceniania wypracowania na poziomie wyższym niż poziom wartości merytorycznej).

Przykład 10.

WYPRACOWANIE

na temat nr .....³.....

System ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych stoi na straży, by człowiek miał się przede wszystkim bezpiecznie. ONZ jednakże niektóre kroje, by zapewnić obywatelom wszelkie najniższe bezpieczeństwo, to do tej organizacji człowiek może się zgłosić w chwili niebezpieczeństwa, ale także stanąć naprzeciw obywateli. Kiedy w kraju najniższe prawa nie są w stanie państwa ONZ wkracza na ich drogę. Jest to swoisty rodzaj walki o ludzkie wartości, by mieć się on dobrze, bezpiecznie, być jak najbardziej szczęśliwym. Instytucje stojące na straży ich przedstawiania, są pośrednie między ONZ a człowiekiem. Dokumenty dotyczące tych praw stanowią dowód, że człowiek jako istota świadoma jest wolny. Człowiek ma prawo do życia, do wolności, do opieki zdrowotnej, do pracy, do prawdy oraz do wyrażania własnej opinii i myśli. Dzięki takim instytucjom człowiek w każdym momencie życia może zwrócić się z prośbą o pomoc, a jego prośba nie zostanie odrzucona. Kiedy prawa człowieka zostaną złamane np. zostanie nieśmiertelnie oskarżony o morderstwo i kiedy w kraju nie będą potępili i ukarali tego, że musi się zwrócić do ONZ, wtedy zwrócić się do ONZ.

Przykład 11.

WYPRAWOWANIE

na temat nr ...2.....

Każde państwo jest inne. Wyróżniamy republiki, federacje, konfederacje, królestwa... Jednak mimo tych różnic istnieją też podobieństwa. Przytłoczony porównujemy pod względem organizacji politycznej naszą Rzeczpospolitą Polskę i Konfederację Szwajcarską.

W naszym kraju państwo demokratyczne bezpośrednie, pośrednie, możemy wyróżnić takie i państwo pluralistyczne polityczne. Państwo reprezentatywne ~~premier~~ ^{ale jego głosem jest} prezydent. Od wielu lat to partia umiarkowanego prezydenta sprawuje władzę w państwie (niektórzy sąsiadzi postrzegają politycznie). Teraz ~~nie~~ ^{na} szczyt jest partia Narodowa Konwulsyjna - Prawo i Sprawiedliwość, która po wielu latach przeważyła w wyborach Krajowych Obywatelskich. ~~Władza~~ Rząd na prośbę ludności prezydenta Andrzeja Dudy wprowadził dość poważne reformy i nadal utrzymuje kontrowersyjne zmiany budżetowe. Jednak politycy i nie tylko zyskiwały i nieśmieli coś się zmieniało.

Królestwo Konfederacji Szwajcarskiej to państwo, które jest jedyną z ostatnich monarchii w Europie. Monarchia jest głową państwa i jej reprezentantem, ale nie ma władzy absolutnej. O polityce decyduje tam miano. Rodło Narodowe: wybory demokratyczne są jednak pośrednie, choć również takie i pośrednie. Obecnie akty wykonawcze sąmiennie referuje i są one reprezentatywne w Radzie Związkowej. Jednak ^{zawołanie} różnice między państwami, o tym świadczy jest tylko, że w Polsce każde państwo polityczne jest dopuszczalne do nabycia w państwie (nawet jeśli ma niewielki procent głosów) a w Szwajcarii wyłącznie powyżej określonego progu procentowego.

Monarchia, a republika - jakie władze na pewno są? Czy sprawujący władzę mogliby robić to ^{słusznie} ~~nie~~ bez wedy? Może tak, ale wtedy nie byłoby to republika z prawnymi zobowiązaniami.

Przykład 12.

WYPRAWOWANIE

na temat nr .....1.....

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej mówi o tym, iż władza zwierzchnia należy do narodu. Podkreśla ona także że naród sprawuje władzę bezpośrednio lub przez przedstawicieli. Nienależnie naszymi reprezentantami są parlamentarzyści czy na mniejszych obszarach województwa, którzy sprawują władzę w imieniu obywateli.

Jednakże w swoim wypracowaniu chciałbym się skupić na elementach demokracji bezpośredniej, jakimi są nienależnie referenda.

Pierwszym, aczkolwiek jak dotychczas mało wykorzystywanym elementem demokracji bezpośredniej jest referendum ogólnokrajowe. Tego typu głosowanie charakteryzuje to, iż swoim zasięgiem obejmuje ono całe państwo i dotyczy ono spraw ~~ważnych~~ ważnych dla obywateli. ~~Kiedyś było tak, że referendum~~ Gdy frekwencja tego typu referendum przekroczy 50% jego wynik jest wiążący dla władz. Dotychczas w III RP referenda odbyły się pięciokrotnie.

Dwa miały miejsce w 1996 roku, w tym jedno ten „unkeszenie”, kolejne odbyło się 25 maja 1997 roku i dotyczyło zaprobowania przez obywateli nowo ~~proponowanej~~ uchwalonej Konstytucji. Czwarte ogólnokrajowe referendum w III RP miało miejsce w 2003 roku i dotyczyło ono wstąpienia ~~Polski~~ Polski w strukturę Unii Europejskiej. Trwało ono dwa dni, a jego frekwencja była najwyższą spośród wszystkich, które odbyły się po 1989 roku. Ostatnim referendum obejmującym swoim zasięgiem całą Polskę było głosowanie mające miejsce w 2015 roku na temat zmian w ordynacji wyborczej, czy rozstrzygnięcia spraw finansowych na

korupcji podatków. Zostało ono zarządzone przez Prezydenta RP
 Bronisława Komorowskiego w celu przywołania elektoratu Rafała Kukiza
 jako potencjalnych swoich wyborców w II turze wyborów prezydenckich.
 Bawiem antyzygstemowych zwolenników Kukiza cechowała walka o zmianę
 ordynacji wyborczej w wyborach do Sejmu. Frekwencja tego referendum
 była zatrważająco niska, ponieważ nie przekroczyła 10%. Warto
 wspomnieć, o tym iż jedynym wyjątkiem dotyczącym frekwencji
 referendalnej jest tzw. referendum konstytucyjne. Podczas niego
 nie obowiązuje wierzgu dla władzy próg wypowiedzenia się
 przez większość obywateli a jedynie więcej osób musi zagłosować
 „za” niż „przeciw”. W Rzeczypospolitej referendum ogólnokrajowe może
 zostać uchwalone przez Sejm lub Prezydenta RP za zgodą
 Senatu. Obywatele, także mają prawo wnieść wniosek o przeprowadzenie
 ogólnopolskiego referendum składając 500 tysięcy podpisów pod wnioskiem,
 lecz ono nie może dotyczyć takich spraw jak np. budżet
 państwa. Otrzymał wniosek obywateli musi zostać przegłosowany w Sejmie,
 w innym przypadku zebrane podpisy nie mają żadnej mocy prawnej.
 Kolejnym przykładem demokracji bezpośredniej są referenda
 lokalne. W przeciwieństwie do referendów ogólnopolskich mogą one tyczyć
 się odwołania ze stanowiska organu wykonawczego gminy, ~~miasta~~
 Referenda lokalne zazwyczaj są przeprowadzane na wniosek
 10% mieszkańców gminy lub powiatu bądź 5% mieszkańców województwa.
 Dotyczyć one mogą ~~nie~~ wielu ważnych spraw takich jak np.
 budowa drogi, ~~sp~~ kwestie infrastruktury, czy te dotyczące instytucji
 publicznych zarządzanych przez samorząd. Wymagana frekwencja
 w takim głosowaniu wynosi 30%. Poza tym na terenie gmin, czy
 miast na prawach powiatu istnieje możliwość odwołania wójta, burmistrza
 lub prezydenta miasta poprzez głosowanie obywateli. W takiej sytuacji

w referendum musi zgłoszenia 3/5 liczby osób wybierających ten organ podczas najbliższych wyborów. Jeżeli frekwencja przekroczy tę 3/5, a większość osób odpowie na „Tak” wówczas dotychczasowy organ władzy wykonawczej jest zobowiązany do opuszczenia urzędu.

Innymi formami wpływu na decyzje polityczne organów władzy są petycje, kierowane zapytania, wnioski o udostępnianie do informacji, budżety obywatelskie czy obywatelskie projekty ustaw - na tle ogólnopolskim. Władza, która otrzymuje w dość krótkim okresie wnioski, czy petycje od mieszkańców ma świadomość, iż jest ona poddawana ciągłej kontroli społecznej. Jest to bardzo dobre zjawisko, albowiem uświadamia ono urzędników o pełnionej funkcji społecznej względem obywateli. Ogranicza to też w pewien sposób wydawanie przez organy władzy niekorzystnych aktów prawa lokalnego dla najbliższego otoczenia. Społeczeństwo działając w ten sposób może wymusić na urzędnikach pewne decyzje, które uważa za korzystne dla siebie. Niezależnie tego typu kontrola obywatelska ogranicza też zjawiska korupcji, czy nepotyzmu w magistratach. Odwołując się do historycznych przykładów, warto wspomnieć, iż władza bardzo często ulega presji zorganizowanych mieszkańców i wstrzymuje swoje dotychczasowe działania bądź zmienia je na korzyść obywateli. Przykładem tego typu działania może być wstrzymanie planów burmistrza Brzegu w sprawie budowy drugiego zjazdu kołowego w tym mieście, oraz podanie tej kwestii pod referendum lokalne, czego domagają się mieszkańcy.

Podsumowując osobiście uważam, iż referenda są ostoją demokracji, bo dzięki nim władza może odechnąć, iż jest poddawana kontroli społecznej. Moim zdaniem doskonałym wzorem do naśladowania jest Senajaria, w której decyzje polityczne oraz uchwalane ustawy są poddawane głoszeniu przez obywateli w sprawie aprobacji tego aktu.

Nie ulega wątpliwości, że referendum są istotnym czynnikiem
dobrze funkcjonującego demokratycznego państwa. Dotychczas
mogliśmy wyrazić w nich kluczowe decyzje dla przyszłości naszego
kraju takie jak: Konstytucja w 1997 roku, czy wstąpienie
Polski do Unii Europejskiej. Sądzę, iż kwestia ustawa o wysokiej
randze dla obywateli powinna być poddawana pod głosowanie.
Powszechne. W takiej sytuacji władza mogłaby uświadomić sobie, iż
działając na podstawie zaufania oraz mandatu społecznego wyborców,
który wybrali ich dobrodziej. Na zakończenie pragnę dodać,
że dopóki będzie funkcjonowało społeczeństwo obywatelskie w pełni
oraz miało ono wpływ na rządzących do tego czasu będziemy
krajem demokratycznym.

2. Problem „pod lupą” – zadania wyposażone w mapę

Mapa polityczna lub administracyjna to nieodłączna pomoc dydaktyczna w nauczaniu wiedzy o społeczeństwie. Co roku na egzaminie maturalnym kilku zadaniom towarzyszy ona jako materiał źródłowy. Na ogół zadania te sprawdzają umiejętności złożone, a mapa jest w nich wyłącznie jednym z materiałów. W tegorocznym arkuszu mapa stanowiła wyposażenie zadań: 6. (6.1. i 6.2.), 10., 24. i 28.

Warto przypomnieć, że poziom rozwiązania zadania 6.2., w którym – na podstawie mapy administracyjnej Polski – należało wybrać odpowiednią nazwę województwa, uczynił je jednym z czterech najłatwiejszych zadań w arkuszu. Z kolei zadanie 6.1., w którym jednym z materiałów źródłowych była ta sama mapa okazało się zadaniem najtrudniejszym dla zdających. Analiza odpowiedzi prowadzi jednak do wniosku, że powodem takiego wyniku była nie tyle nieznajomość nazw i rozmieszczenia województw, ile nierozumienie polecenia lub brak umiejętności porównania ukazanych na mapie wskaźników. Zdający najczęściej albo nie wykazywali w odpowiedzi żadnej zależności (jak w przykładzie 1.), albo nie analizowali mapy holistycznie i udzielali błędnej odpowiedzi, wykazując zależność w wybranym przez siebie województwie (jak w przykładzie 2. i 3.)

Przykład 1.

Rozstrzygnięcie – NIE.....

Uzasadnienie – Ponieważ ma różniące się od 24-28%
Polski ma 1 miasto na 1000 osób, a 14-20% ludności

Przykład 2.

Rozstrzygnięcie – NIE

Uzasadnienie – W niektórych województwach wraz z małymi dochodami brutto istnieje wysokie bezrobocie (np. woj. mazowieckie) (np. woj. mazowieckie) (np. woj. mazowieckie) i innych mimo że wysoki dochód brutto istnieje niskie stopa bezrobocia (np. woj. mazowieckie) (np. woj. mazowieckie) (np. woj. mazowieckie).

Przykład 3.

Rozstrzygnięcie – TAK

Uzasadnienie – ~~Występuje~~ Występuje zależność: im mniejsze dochody brutto na 1 mieszkańca w danym województwie tym wyższy poziom bezrobocia. Przykładowo województwo warmińskie - mazurskie - ma niskie dochody od 20-24 tysięcy zł, a stopa bezrobocia od 20-25,9%.

Odpowiedzi do zadania 10. – w którym na podstawie informacji o ustrojach państw i mapy (z numerami państw, z których należało wybrać odpowiedzi) – wskazują, że nie tyle nieznanostwo mapy politycznej współczesnej Europy, ile ustrojów państw europejskich jest powodem popełnianych błędów (często w odpowiedziach niepoprawnej nazwie państwa towarzyszył bowiem numer tego państwa). Niemniej należy odnotować także odpowiedzi, które świadczą o niepełnej umiejętności identyfikowania państw przez zdających.

Dla znacznej części zdających znajomość mapy Europy staje się barierą, gdy mapa jest materiałem, przy pomocy którego należy wskazać zmiany terytorialne w Europie po 1989 roku. Ilustrują to odpowiedzi do zadania 24. – jednego z dwóch najtrudniejszych zadań w arkuszu. Co interesujące, trudniejsze dla zdających było wskazanie na rozpad Serbii i Czarnogóry (choć często, udzielając niepoprawnej odpowiedzi, wypisywali fakty z właściwego regionu Europy – Bałkanów) niż chronologicznie wcześniejszy rozpad Czechosłowacji (por. przykład 4. i 5.).

Przykład 4.

Rok 1993 – rozpad związku radzieckiego i utworzenie państw post radzieckich

Rok 2005 – rozpad Jugosławii

Przykład 5.

Rok 1993 – W roku 1993 na mapach Europy widniał już podział Czechosłowacji na Czechy i Słowację

Rok 2005 – na mapie występuje Kosowo

W każdym arkuszu maturalnym występuje zadanie, w którym zamieszczona jest mapa innego niż europejski regionu świata – regionu, w którym w ostatnim czasie miały miejsce konflikty bądź zmiany władzy na drodze wystąpień społecznych (w analizowanej maturze jest to zadanie 28.). W tym przypadku znajomość mapy bywa barierą, choć często odpowiedzi zdających świadczą nie tylko o jej nieznajomości, ale i o braku podstawowej wiedzy o procesach politycznych na Bliskim Wschodzie.

Z analizy rozwiązań prac maturzystów wynika, że większość z nich ma opanowaną umiejętność poprawnego korzystania z mapy administracyjnej Polski i mapy politycznej Europy (jej części środkowej i zachodniej). Słabsze rezultaty zadań z takimi mapami jako materiałem źródłowym wynikają na ogół z deficytu wiedzy nie dotyczącej bezpośrednio map. „Problem z mapą” dla większości maturzystów, którego przyczyna tkwi w zbyt słabym opanowaniu umiejętności jej czytania (w tym odczytywania z niej danych), stanowią zadania, w których należy lokalizować na mapie państwa pozaeuropejskie a także dysponować wiedzą o zmianach terytorialnych w samej Europie.

3. Wnioski i rekomendacje

Wiedza o społeczeństwie to przedmiot interdyscyplinarny, a różnorodność treści (socjologia, politologia, prawo, stosunki międzynarodowe, ekonomia) powoduje, że staje się on szczególnie trudny do opanowania. Treść rozwiązań zadań wskazuje, że znaczna część maturzystów opanowała jedynie wiedzę z wybranych dziedzin. Analiza prac tegorocznych maturzystów wykazała także duże zróżnicowanie poziomu wiedzy i umiejętności sprawdzanych na egzaminie.

Najslabiej na tegorocznym egzaminie wypadły zadania, w których maturzyści powinni wykazać się znajomością właściwej terminologii. Dotyczyło to pojęć z zakresu różnych dziedzin: polityki, prawa, a szczególnie – stosunków międzynarodowych i ekonomii. W przygotowaniu do egzaminu należy zwrócić uwagę na rozwijanie i poszerzanie bazy pojęciowej oraz posługiwanie się odpowiednimi terminami w różnych sytuacjach. Bez tej podstawy bowiem niemożliwe jest prawidłowe odczytanie treści tekstów źródłowych i zrozumienie sensu innych materiałów. Dlatego pierwszym krokiem przygotowującym do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie powinno być usystematyzowanie i utrwalenie wiedzy przedmiotowej.

Jednym z najtrudniejszych zadań na egzaminie było wypracowanie. Wielu maturzystów miało trudności ze zrozumieniem tematu oraz jego właściwą realizacją. Znaczący i wyższy niż w roku ubiegłym był odsetek wypracowań, za które nie przyznano punktów, przy czym wzrósł także odsetek prac z wypracowaniami niepodjętymi. Z kolei w tych podjętych często niewłaściwie rozumiano polecenie lub braki w wiedzy pojęciowej uniemożliwiały poprawne jego napisanie. Często także pomijano w treści pracy istotne elementy, zamieszczano obszernie fragmenty niezwiązane z tematem lub ferowano oceny bez odpowiedniego ich uzasadnienia materiałem faktograficznym. Niezbędnym elementem przygotowania do egzaminu jest zatem konieczność ćwiczenia tworzenia dłuższej wypowiedzi pisemnej.

Egzamin z wiedzy o społeczeństwie sprawdza umiejętność wykorzystania różnych źródeł wiedzy. Bardzo trudne okazały się zadania wymagające połączenia wiedzy z informacjami zawartymi w tekstach źródłowych. Egzamin wykazał, że dużą trudność sprawia maturzystom odczytanie informacji zamieszczonych na mapie. Przygotowanie do egzaminu powinno uwzględniać także doskonalenie powyższych umiejętności.

Rezultaty egzaminu kolejny raz przeczą opinii, że można uzyskać wysoki wynik z wiedzy o społeczeństwie, posiadając jedynie orientację w bieżących wydarzeniach społeczno-politycznych – bez należytej wiedzy z różnych poziomów nauczania przedmiotu, także charakterystycznej dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym.